

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 49 Volume: 10 Issue: 49

Nisan 2017 April 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**BEDENSEL ENGELLİ SPORCULARIN PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN KARAR VERME
STİLLERİNE OLAN ETKİSİNİN BELİRLENMESİ**
**DETERMINATION OF THE EFFECTS OF THE PHYSICAL DISABLED ATHLETES' PROBLEM SOLVING
TO DACISION MAKING STYLES**

Temel VEYSEL*
Sefa Şahan BİROL**

Öz

Bu araştırma; bedensel engelliler oturarak voleybol takım sporcularının problem çözme becerilerinin karar vermeye olan etkisinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden betimsel yöntem benimsenmiştir.

Araştırma grubunu 17-22 Mayıs 2016'da Zonguldak Ereğli'de 1.si düzenlenen oturarak Voleybol Türkiye şampiyonasına katılan takımlardan 77 sporcu (Age: 32.71443±10.30822) oluşturmaktadır.

Veri toplama aracı olarak "Problem Çözme Envanteri", "Melbourne Karar Verme Ölçeği" ve sporcuların kişisel özelliklerini belirlemek için de araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Araştırmada iki ölçek arasında sebep-sonuç ilişkisini belirlemek için çoklu regresyon analizi uygulanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda; araştırmaya katılan sporcuların toplam problem çözme beceri düzeyleri(Ort.= 98,27), problem çözme becerisi alt boyutlarından aceleci yaklaşım düzeyleri(Ort.= 30,31), düşünen yaklaşım düzeyleri (Ort.= 15,04), kaçınan yaklaşım düzeyleri (Ort.= 13,23), değerlendirici yaklaşım düzeyleri (Ort.= 8,35), kendine güvenli yaklaşım düzeyleri (Ort.= 20,88) ve planlı yaklaşım düzeyleri (Ort.= 10,45) orta düzeyin altındadır. Araştırmaya katılan sporcuların karar vermede öz saygı düzeyleri (Ort.= 3,57) ve karar verme stili alt boyutlarından dikkatli karar verme düzeyleri (Ort.=3,42) orta düzeyin altındadır.

Karar verme stilleri alt boyutlarından kaçınan karar verme düzeyleri (Ort.=6,88), erteleyici karar verme düzeyleri (Ort.=5,68) ve panik karar verme düzeyleri (Ort.=5,61) orta seviyenin üzerindedir. Araştırmaya katılan sporcuların karar vermede öz saygı düzeyleri (Ort.= 3,57) ve karar verme stili alt boyutlarından dikkatli karar verme düzeyleri (Ort.=3,42) orta düzeyin altındadır.

Ayrıca problem çözme ile karar vermede öz saygı puanı (B=1.004) ve dikkatli karar verme puanı (B=3.571) arasında pozitif bir ilişki varken, problem çözme ile kaçınan karar verme puanı (B=-0.453), erteleyici karar verme puanı (B=-0.956) ve panik karar verme puanı (B=-2.253) arasında negatif bir ilişkinin olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bedensel Engelli, Spor, Karar Verme, Problem Çözme.

Abstract

This research is to aim of the determination of the effects of the physical disabled volleyball team athletes' problem solving skills to decision making styles. As a research model, a descriptive method has been adopted from quantitative research methods.

The research group consists of 77 athletes (Age: 32.71443 ± 10.30822) participating in sitting volleyball championship organized in Ereğli, Zonguldak on 17-22 May, 2016.

"Problem Solving Inventory", "Melbourne Decision Making Scale" and "Personal Information Form" developed by the researcher to determine the personal characteristics of the athletes were used as data collection tools. In the study, multiple regression analysis was applied to determine the causal relationship between two scales.

As a result of this research; athletes' total problem solving skills levels (Mean = 98.27) and impetuous approach levels (Mean = 15.04), avoidant approach levels (Mean = 13.23), evaluator approach levels (mean = 8.35), self-assured approach levels (Mean = 20.88) and planned approach levels (Mean = 10.45) from the problem solving skill sub-dimensions are below the mid level.

The level of self-esteem in decision making (Av. = 3.57) and vigilance decision-making level from decision making sub-dimensions (Av. = 3.42) of the athletes participating in the study are below the mid-level. Buck-passing decision making (Mean= 6.88), procrastination decision making level (Mean= 5.68) and hyper vigilance decision making level (Mean= 5.61) are below the mid-level. In addition, while there was a positive relationship between self-esteem score (B = 1.004) and vigilance decision-making score (B = 3.571), a negative relationship among buck-passing decision making (B = -0.453), procrastination decision making (B=-0.956) and hypervigilance decision making (B=-2.253) was found.

Keywords: Physically disabled, Sport, Decision Making, Problem Solving.

* Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.

** Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.

1. GİRİŞ

Spor, insanın sağlık, mutluluk ve üretkenliğine sağladığı faydalardan dolayı bir yaşam biçimi haline gelmiştir. Toplumun daha verimli ve sağlıklı olması için spora katılımı artırmak için yoğun çabalar harcanmaktadır (Zorba, 1999). Çünkü, toplumdaki her bireyin fiziksel ve psikolojik yapısı üzerindeki olumlu etkilerinin önemini anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, sportif etkinliklerin engelli bireyler için de son derece önemli olduğu gerçeği kabul edilmeye başlanmıştır. Engelli bireylerin toplumun aktif ve bağımsız birer üyesi olmasından dolayı sportif etkinlikler düzenlenmesini sağlamıştır (Gür, 2001). Engellilerin toplumla kaynaşabilmeleri ve kendilerini ifade edebilmeleri için spor oldukça önemlidir. Spor sayesinde engellilerin çevrelerindeki bireylerle ilişkileri düzenlenir, paylaşma, özveri duyguları daha çok gelişmiş ve kendilerine güvenleri artmış olacaktır. Engellilerin kendi aralarında ve engelli olmayanlarla işbirliği, iletişim ve paylaşım içerisinde olmaları, birlikte oyun oynamaları, sosyal etkinliklere birlikte katılmaları gerçekleşmiş olur (Özdiñç, 2005).

Fiziksel ya da ortopedik engelliler olarak da adlandırılan bedensel engelliler, kemik ve mafsalların şekil ve yapısında engel bulunan veya kas gücü gelişimini ve koordinasyonunu ya da kontrolünde dengesizlikler görülen kimselerdir (Özgür, 2005). Engellilerde sporun en dikkat edilmesi gereken özelliği, sporcuların sahip olduğu engel türüne göre ve fonksiyonel düzeylerine göre sınıflandırılmaları ve burada aldıkları puana göre yarışmalara katılabilmeleridir (Ergun ve Bayramlar, 2011).

Oturarak voleybol, bedensel engelli kişiler için voleybol oyunundan uyarlanmış bir takım oyunudur. Hem voleybol hem de oturarak voleybolun amacı birbirine benzerlik göstermektedir (Kalbli, 2007). Oturarak voleybol, oyuncuların otururken zeminle temasını kesmeden ileri, geri, sağa ve sola doğru hareket etmesi olarak da adlandırılan, amputeler için oldukça uygun bir oyun olan, toplumsal bir fayda sağlarken aynı zamanda fiziksel açıdan da fayda sağlayan bir etkinliktir. Oyun taktik, teknik ve zihinsel ustalık düzeyi gibi unsurları içermektedir. Oturarak voleybol engelli olanlara başarı için fırsat sunan ve engelliliğin vermiş olduğu engelleri kırarak başkaları ile sosyalleşme olanakları, neşe ve mutluluk duygusu kazandıran bir kavramdır (Zergen, 2008).

Öfke, bireyin istek, ihtiyaç ve planlarının engellenmesi ve karşılaştığı farklı durumların haksızlık, adaletsizlik ve kendine yönelik bir tehdit olarak algılanması sonucunda kendini savunmak ve karşıdakini uyarmak amacıyla ortaya çıkan temel bir duygulanım biçimidir (Kısaç, 1997). Günlük yaşamda her insanın yaşadığı bir duygu olan öfke, ister engelli, ister normal fiziksel özelliklere sahip olsun tüm bireylerin sahip olduğu bir duygudur. Öfkenin bireysel özelliklere göre farklılık gösterdiği düşünüldüğünde engelli olan bireylerin duygu dünyalarının normal fiziksel özelliklere sahip bireylerden farklı olduğu söylenebilir (Averill, 1983). Bu bilgiler paralelinde öfke, günlük hayatımızda önemli bir yere sahip ve hakkında en çok konuşulan duygularımızdan olup, kişiler arası ilişkiler, fiziksel ve ruhsal sağlık, mesleki başarı gibi birçok konuda önemli etkileri bulunmaktadır (Gökpinar, 2011; Tiryaki, 2000). Her duygunun olduğu gibi öfkenin de duygusallaşma durumuna bağlı bir süreci olduğu gerçeği, aynı zamanda fizyolojikte birtakım faaliyetleri olduğu bilinmektedir. Özellikle hormonal olarak takibi son derece kolay olan bu süreçte öfke, noradrenalin denilen hormonların vücuttaki salınımları aracılığı ile izlenebilmektedir. Fizyolojik olarak beyin kortekslerine iletilerin düzensiz bir şekilde iletilmesi tepkisel bazı bozukluklara yol açarak ortaya öfke duygu durumunun çıkmasını sağlamaktadır (Baumann, 1994).

Karar verme en yalın sekliyle etken olan eylemin seçilmesi işlemidir. Ayrıca karar verme, bir amaca varabilmek için mevcut olan ve koşullara göre mümkün olabilecek çeşitli hareket tarzlarından en uygun görüneni seçmek, tercih etmektir (Kurt,2003).

Kişiler yaşamlarının her safhasında, gerek özel gerekse meslek hayatında sürekli olarak karar vermek zorundadırlar. Karşılaşılan sorunlar çok basit olabildiği gibi bir çok faktörün etkilediği çok karmaşık sorunlar de olabilmektedir (Rue ve Byers, 2003).

Karar verme ve sorun çözme terimleri sık sık karıştırılırlar. Dar anlamda karar verme değişik alternatifler arasından seçim yapma sürecidir. Sorun ise; standartlardan veya istenilen performanstan sapma olarak tanımlanabilir. Sorun çözme; sorunu hafifletmek için gerekli hareket ve uygun tepkileri belirleme sürecidir. sorun çözme karar almayı içerir; fakat tüm kararlar sorun içermez. Ancak; neredeyse tüm kararlar; sorun çözmeye veya sorundan uzaklaşmaya yöneliktir (Rue ve Byers,2003). Sorunlar, kişileri çözüm bulmaya, başka bir deyişle karar vermeye zorlarlar. Bu yüzden karar verme ve sorun çözme faaliyetleri birbirleriyle birleşme eğilimindedirler (Koçel, 2003:75).

Türkiye’de sporla ilgili araştırmalar incelendiğinde çok sayıda araştırmanın yapıldığı ve yapılmaya da devam ettiği görülürken, sporda psikososyal alanlar kapsamında yapılan çalışma sayısının, yurt dışında yapılan çalışma sayısına göre çok düşük olduğu görülmüştür. Araştırmamızın diğer çalışmalardan ayrılan yönü, evrenini Oturarak Voleybol Türkiye Şampiyonası’na katılan bedensel engelli sporcuların oluşturması ve sporla ilgili yapılan diğer problem çözme ve karar verme araştırmalarından farklı olmasıdır. Bu

çalışmanın amacı bedensel engelliler oturarak voleybol takım sporcularının karar verme stillerinin problem çözme becerisine olan etkisinin belirlenmesidir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel biçimde bir çalışmadır. Betimsel istatistik, bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk, 2010).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu; 17-22 Mayıs 2016 tarihinde Zonguldak Ereğli'sinde 1.si düzenlenen Oturarak Voleybol Türkiye Şampiyonasına Katılan On takımda (Adana umudun ışığı spor klb., Ankara başkent spor klb., Konya engelliler spor klb., Karabük gençlik ve spor klb., Karadeniz Ereğli bel. spor klb., Karaman spor klb., Samsun ekspres sp. klb., Diyarbakır ortopedik eng.sp. klb., Fethiye gençlik ve spor klb. ve Alaplı spor klb.) oynayan 77 oyuncu oluşturmuştur. 81 tanesi araştırma kapsamına alınmış, fakat 4 anket, tam olarak bitirilmemesi ve hatalı işaretlemelerden dolayı araştırma dışı bırakılmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Cinsiyet ve Medeni Durum Dağılımı

		n	%
Cinsiyet	Erkek	62	80,5
	Kadın	15	19,5
Medeni Durum	Evli	36	46,8
	Bekar	41	53,2

2.3. Verilerin Toplanması

İlk olarak araştırmanın amacına ilişkin mevcut bilgiler, literatürün taranmasıyla sistematik bir şekilde verilmiştir. Böylece konu hakkında teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci olarak, Heppner ve Petersen (1982) tarafından oluşturulan ve Savaşır ve Şahin (1997) tarafından geliştirilen problem çözme envanteri (PÇE) ve Mann ve Diğ. (1998) tarafından geliştirilen ve Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan Melbourne Karar Verme Ölçeği ile katılımcıların kişisel bilgi toplamak ve araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmak amacıyla araştırmacı tarafından 8 sorudan oluşan bilgi formu kullanılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırma ile ilgili belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veri toplama araçları sıra ile aşağıda verilmiştir:

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Zonguldak Ereğli'sinde 1.si düzenlenen Oturarak Voleybol Türkiye Şampiyonasına Katılan On takımda toplam 77 oyuncunun kişisel özellikleri hakkında bilgi toplamak ve araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmak amacıyla araştırmacı tarafından 12 sorudan oluşan bilgi formu hazırlanmıştır.

2.4.2. Problem Çözme Envanteri (PÇE)

Orijinal adı Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A) olan Problem Çözme Envanteri (PÇE), Heppner ve Petersen (1982) tarafından çeşitli araştırmalar sonucu ortaya çıkan "genel yönelim", "problemin tanımı", "alternatif üretme", "karar verme" ve "değerlendirme" gibi problem çözme aşamaları göz önünde bulundurularak, kişinin problemlerini çözebilme yeterliliği konusunda kendisini nasıl algıladığının yanı sıra, problem çözme yönteminin boyutlarını da belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Savaşır ve Şahin, 1997). Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları çerçevesinde çeviri çalışmaları, sırasıyla Akkoyun ve Öztan (1988) (Akt: Ferah, 2000), Taylan (1990), Şahin, Şahin ve P.P. Heppner (1993); geçerlilik güvenirlik çalışmaları ise Taylan (1990), Şahin, Şahin ve P.P. Heppner (1993) ve Çam (1995) tarafından yapılmıştır.

Şahin ve Heppner (1993), tarafından yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin;

1. Aceleci Yaklaşım: 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 32. maddeler, $\alpha = 0.78$,
2. Düşünen Yaklaşım: 18, 20, 31, 33 ve 35. maddeler, $\alpha = 0.76$,
3. Kaçınan Yaklaşım: 1, 2, 3 ve 4. maddeler, $\alpha = 0.74$,
4. Değerlendirici Yaklaşım: 6, 7 ve 8. maddeler, $\alpha = 0.69$,
5. Kendine Güvenli Yaklaşım: 5, 11, 23, 24, 27, 28 ve 34. maddeler, $\alpha = 0.64$,
6. Planlı Yaklaşım: 10, 12, 16 ve 19. maddeler, $\alpha = 0.59$ olmak üzere 6 faktörden oluştuğu belirtilmektedir.

Verilen cevaplara 1 ile 6 arasında değişen puanlar verilir. Puanlamada 9, 22 ve 29. maddeler puanlama dışı tutulur. Puanlama 32 madde üzerinden yapılır. 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir. Envanterden alınabilecek puan ranjı, 32-192 arasındadır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir. Ölçekten alınan toplam puanların azalmasında ise kişinin problem çözme beceri algısının olumlu olduğu kabul edilir. Alt ölçeklerin puanlanmasında da olumlu-istendik olarak

nitelendirilebilecek problem çözme yaklaşım biçimlerini ölçen alt ölçeklerden (düşünen yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, planlı yaklaşım) alınan puanlar azaldıkça ilgili yaklaşım biçimlerinin daha fazla kullanıldığı değerlendirilirken; olumsuz-etkisiz olarak nitelendirilebilecek problem çözme yaklaşım biçimlerini ölçen alt ölçeklerden (aceleci yaklaşım ve kaçınan yaklaşım) alınan puanlar azaldıkça ilgili yaklaşım biçimlerinin daha az kullanıldığı düşünülür (Ferah, 2000).

Yapılmış olan bu çalışmanın, iç tutarlılık (Cronbach Alpha) güvenilirlik katsayıları; toplam problem çözme için .81, Aceleci yaklaşım tarzı için .53, Düşünen yaklaşım tarzı için .61, Kaçınan yaklaşım tarzı için .85, Değerlendirici yaklaşım tarzı için .83, Kendine Güvenli yaklaşım tarzı için .59 ve Planlı Yaklaşım tarzı için ise .74 olarak bulunmuştur.

2.4.3. Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKÖ)

Araştırmada veri toplama aracı olarak Mann ve diğerleri (1998) tarafından (Melbourne Decision Making Questionary) geliştirilen ve Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanan Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II Ölçeği" kullanılmıştır. Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısma ayrılmaktadır. 1. Kısım: karar vermede öz saygıyı (kendine güven) belirlemeyi amaçlamaktadır. Toplam 6 maddeden oluşmakta, üç maddesi ise ters yönde puanlanmaktadır. Puanlama "Doğru" yanıtı 2, "Bazen Doğru" 1 ve "Doğru Değil" 0 puan şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 12 olup, yüksek puanlar karar vermede özsaygının yüksek olduğunu göstermektedir. II Kısım ise 22 maddeden oluşmakta karar verme stillerini ölçmekte ve Dikkatli, Kaçınan, Erteleyici ve Panik Karar Verme Stili olmak üzere 4 alt faktörü bulunmaktadır. Dikkatli ve kaçınan karar verme stillerinde 6'şar madde, erteleyici ve panik karar verme stillerinde ise 5 madde bulunmaktadır.

Yapılmış olan bu çalışmanın, iç tutarlılık (Cronbach Alpha) güvenilirlik katsayıları; Karar Vermede Özsaygı için .66, Dikkatli Karar Verme için .78, Kaçınan Karar Verme için .69, Erteleyici karar verme için .72 ve panik karar verme için ise .70 olarak bulunmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Bu çalışma kapsamında, problem çözme becerisinin karar vermede öz saygı ve karar verme alt boyutlarından dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme arasındaki ilişkiyi incelemek için çoklu regresyon analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan sporcuların demografik özelliklerine ilişkin veriler ve yorumları aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı

Katılımcıların Kişisel Özellikleri		n	%
Cinsiyet	Erkek	62	80,5
	Kadın	15	19,5
Medeni Durum	Evli	36	46,8
	Bekar	41	53,2
Eğitim Düzeyi	İlkokul	16	20,8
	Ortaokul	20	26,0
	Lise	26	33,8
	Üniversite	15	19,5
Aylık gelir	0-1000 tl	18	23,4
	1001-2000 tl	19	24,7
	2001-3000 tl	25	32,5
	4001 ve üzeri	15	19,5
Yaşadığı Yer	Büyükşehir	19	24,7
	İl	30	39,0
	İlçe	28	36,4
Baba Eğitim	İlkokul	54	70,1
	Lise	23	29,9
Anne Eğitim	Okur-yazar değil	22	28,6
	İlkokul	40	51,9
	Lise	15	19,5
Ailede Birey Sayısı	3	15	19,5
	4	30	39,0
	5	16	20,8
	6	16	20,8

Tablo 2'ye bakıldığında, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre 62 kişi (%80,5) erkek katılımcıyken 15 kişi (%19,5) kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Medeni durum dağılımına göre katılımcıların 36'sı (%46,8) evli iken 41'i ise bekar katılımcılardan oluşmaktadır. Eğitim düzeyi değişkenine göre katılımcıların 16'sı

(%20,8) ilkokul mezunu, 20'si (%26) ortaokul mezunu, 26'sı (%33,8) lise mezunu ve 15'i (%19,5) üniversite mezunundan oluşmaktadır. Katılımcıların aile aylık gelir düzeyi değişkenine göre 18 kişi (%23,4) 0 ile 1000 TL arası, 19 kişi (%24,7) 1001 ile 2000 TL arasında, 25 kişi (%32,5) 2001 TL ve 3000 TL arasında ve 15 kişi (%19,5) 4001 ve üzeri aylık gelirlerinin olduğu görülmektedir. Yerleşim yeri değişkene göre 19 kişi (%24,7) büyükşehirde, 30 (%39) il merkezinde ve 28 kişi (%29,9) ise ilçe merkezinde yaşamını sürdürdükleri görülmektedir. Baba eğitim değişkenine göre 54 kişi (%70,1) ilkokul mezunu iken 23 (%29,9) lise mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Anne eğitim durumu değişkenine göre 22 kişi (%28,6) oku-yazar değil, 40 (%51,9) ilkokul mezunu iken 15 kişi (%19,5) ise lise mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların ailedeki birey sayısına bakıldığında 15 kişi (%19,5) 3 kardeşe, 30 kişi (%39) 4 kardeşe, 16 kişi (%20,8) 5 kardeşe ve yine 16 kişi (%20,8) 6 kardeşe sahiptir.

Tablo 4. Katılımcıların Saldırganlık Düzeylerine İlişkin Tanımlayıcı İstatistik Sonuçları

		n	Ort.	Ss	Min	Max	Ölçekten Alınabilecek Min.&Max
PROBLEM ÇÖZME	Acelecı Yaklaşım	77	30,31	7,35	14,00	49,00	9-54
	Düşünen Yaklaşım	77	15,03	8,55	5,00	60,00	5-30
	Kaçınan Yaklaşım	77	13,23	6,45	4,00	24,00	4-24
	Değerlendirici Yaklaşım	77	8,35	4,34	3,00	18,00	3-18
	Kendine Güvenli Yaklaşım	77	20,88	6,33	7,00	36,00	7-42
	Planlı Yaklaşım	77	10,45	4,78	4,00	23,00	4-24
	Problem Çözme Toplam	77	98,27	24,46	40,00	154,00	32-192
KARAR VERME	Karar Verme Özsayı	77	3,57	2,59	,00	10,00	0-12
	Dikkatli Karar Verme	77	3,42	2,87	,00	11,00	0-12
	Kaçınan Karar Verme	77	6,88	3,02	,00	12,00	0-12
	Erteleyici Karar Verme	77	5,68	2,74	,00	10,00	0-10
	Panik Karar Verme	77	5,61	2,65	,00	10,00	0-10

Tablo 4 incelendiğinde Problem çözme toplam ve problem çözme alt boyutlarıyla karar vermede öz saygı ile karar verme alt boyutlarından dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri incelenmiştir.

Araştırmaya katılan sporcuların toplam problem çözme puanı $\bar{X} = 98,27$ olarak bulunmuştur. Buna göre; toplam problem çözme puanı $\bar{X} = 98,27$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 32 en yüksek 192) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların toplam problem çözme beceri düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Sporcuların problem çözme becerisi alt boyutlarından acelecı yaklaşım puanı $\bar{X} = 30,31$ olarak bulunmuştur. Buna göre; acelecı yaklaşım puanı $\bar{X} = 30,31$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 9 en yüksek 54) ortalamaya yakın olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların acelecı yaklaşım düzeylerinin orta seviye yakın olarak bulunmuştur.

Sporcuların problem çözme becerisi alt boyutlarından düşünen yaklaşım puanı $\bar{X} = 15,04$ olarak bulunmuştur. Buna göre; düşünen yaklaşım puanı $\bar{X} = 15,04$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 5 en yüksek 30) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların düşünen yaklaşım düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Sporcuların problem çözme becerisi alt boyutlarından kaçınan yaklaşım puanı $\bar{X} = 13,23$ olarak bulunmuştur. Buna göre; kaçınan yaklaşım puanı $\bar{X} = 13,23$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 4 en yüksek 24) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların kaçınan yaklaşım düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Sporcuların problem çözme becerisi alt boyutlarından değerlendirici yaklaşım puanı $\bar{X} = 8,35$ olarak bulunmuştur. Buna göre; değerlendirici yaklaşım puanı $\bar{X} = 8,35$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 3 en yüksek 18) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların değerlendirici yaklaşım düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Sporcuların problem çözme becerisi alt boyutlarından kendine güvenli yaklaşım puanı $\bar{X} = 20,88$ olarak bulunmuştur. Buna göre; kendine güvenli yaklaşım puanı $\bar{X} = 20,88$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 7 en yüksek 42) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların kendine güvenli yaklaşım düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Sporcuların problem çözme becerisi alt boyutlarından planlı yaklaşım puanı $\bar{X} = 10,45$ olarak bulunmuştur. Buna göre; değerlendirici yaklaşım puanı $\bar{X} = 10,45$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 4 en yüksek 24) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların değerlendirici yaklaşım düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Araştırmaya katılan sporcuların karar vermede öz saygı puanı $\bar{X} = 3,57$ olarak bulunmuştur. Buna göre; karar vermede özsaygı puanı $\bar{X} = 3,57$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 0 en yüksek 12) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların karar vermede özsaygı düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Sporcuların karar verme stili alt boyutlarından dikkatli karar verme puanı $\bar{X} = 3,42$ olarak bulunmuştur. Buna göre; karar vermede özsaygı puanı $\bar{X} = 3,42$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 0 en yüksek 12) ortalamanın altında olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların dikkatli karar verme düzeylerinin orta seviyenin altında olarak bulunmuştur.

Sporcuların karar verme stili alt boyutlarından kaçınan karar verme puanı $\bar{X} = 6,88$ olarak bulunmuştur. Buna göre; karar vermede özsaygı puanı $\bar{X} = 6,88$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 0 en yüksek 12) ortalamanın üstünde olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların kaçınan karar verme düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olarak bulunmuştur.

Sporcuların karar verme stili alt boyutlarından erteleyici karar verme puanı $\bar{X} = 5,68$ olarak bulunmuştur. Buna göre; erteleyici karar verme puanı $\bar{X} = 5,68$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 0 en yüksek 10) ortalamanın üstünde olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, erteleyici karar verme düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olarak bulunmuştur.

Sporcuların karar verme stili alt boyutlarından panik karar verme puanı $\bar{X} = 5,61$ olarak bulunmuştur. Buna göre; panik karar verme puanı $\bar{X} = 5,61$, ölçekten alınabilecek değerler göz önüne alındığında (Ölçekten alınabilecek değer en düşük 0 en yüksek 10) ortalamanın üstünde olduğu söylenebilir. Buradan çıkan sonuca göre, katılımcıların panik karar verme düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olarak bulunmuştur.

Tablo 5. Katılımcıların Problem Çözmenin Karar Vermeye İlişkin Regresyon Analiz Sonuçları

	B	SH _B	β	t	P	İkili r	Kısmi r
(Constant)	103,638	9,021		11,489	,000		
KararVermedeÖzsaygı	1,004	1,114	,107	,901	,371	,517	,106
DikkatliKararVerme	3,571	,827	,419	4,318	,000	,554	,456
KaçınanKararVerme	-,453	,989	-,056	-,458	,649	-,400	-,054
ErteleyiciKararVerme	-,956	1,231	-,107	-,777	,440	-,462	-,092
PanikKararVerme	-,2253	1,222	-,245	-,1844	,069	-,508	-,214
R= 0.695	R ² =0.484						
F _(5,71) =13.303	p=.000						

Tablo 5 incelendiğinde problem çözme puanıyla karar vermede öz saygı puanı arasında pozitif (1.004) bir ilişki var. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir (t=0.901, p=0.371).

Problem çözme puanıyla dikkatli karar verme puanı arasında pozitif (3.571) ve orta düzeyde (0.554) bir ilişki vardır. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (t=4.318, p=0.000).

Problem çözme puanıyla kaçınan karar verme puanı arasında negatif (-0.453) ve orta düzeyin altında(-0.400) bir ilişki vardır. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir (t=-0.458, p=0.649).

Problem çözme puanıyla erteleyici karar verme puanı arasında negatif (-0.956) ve orta düzeye yakın (-0.462) bir ilişki vardır. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir ($t=-0.777$, $p=0.440$).

Problem çözme puanıyla panik karar verme puanı arasında negatif (-2.253) ve orta düzeyde (-0.508) bir ilişki var. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir ($t=-1.844$, $p=0.059$).

Panik karar verme, dikkatli karar verme, karar vermede öz saygı, kaçınan karar verme ve erteleyici karar verme değişkenlerinin problem çözmedeki etkisini gösteren regresyon oranı 0,695'dir ve bu beş bağımsız değişken, bağımlı değişkendeki, yani problem çözmedeki değişimlerin %48,4'ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş Beta katsayısına göre, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde etkisindeki önem sırası dikkatli karar verme ($\beta=0,419$), panik karar verme ($\beta=-0,245$), Karar vermede öz saygı ile erteleyici karar verme ($\beta=-0,107$) ve kaçınan karar verme ($\beta=-0,056$) şeklindedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testinin sonuçlarına göre ise dikkatli karar verme değişkeninin problem çözme üzerindeki etkisi anlamlıdır (Sig.=0,000<0,05), karar vermede öz saygı, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme değişkenlerinin problem çözme üzerinde anlamlı bir etkisi gözükmemektedir (Sig.>0,05).

Karar vermede öz saygı ile problem çözme becerisi arasındaki korelasyon, 0,517 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde 0,106'ya, dikkatli karar verme ile problem çözme becerisi arasındaki korelasyon 0,554 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde 0,456'ya, kaçınan karar verme ile problem çözme becerisi arasındaki korelasyon -0,400 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde -0,054'e, erteleyici karar verme ile diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde -0,462 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde -0,092'ye ve panik karar verme ile problem çözme becerisi arasındaki korelasyon -0,508 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde -0,214'e düşmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırma sonucuna bakıldığında; araştırmaya katılan sporcuların geneline ait problem çözme ve karar verme düzeyleri puan ortalamaları çıkarılmıştır.

Bu değerlendirme sonucunda; araştırma kapsamına alınan sporcuların toplam problem çözme puan ortalaması (Ort.=98), problem çözme becerisi alt boyutlarından aceleci yaklaşım puan ortalaması (Ort.=30), düşünen yaklaşım puan ortalaması (Ort.=15), kaçınan yaklaşım puan ortalaması (Ort.=13), değerlendirici yaklaşım puan ortalaması (Ort.=8), kendine güvenli yaklaşım puan ortalaması (Ort.=21) ve planlı yaklaşım puan ortalamasının (Ort.=10) düşük seviyede olduğu sonucuna varılabilir.

Temel'in (2015) Beden Eğitimi ve Spor öğretmenlerine yapmış olduğu çalışmaya göre toplam problem çözme düzeyi orta, problem çözme alt boyutlarından aceleci yaklaşım ve kaçınan yaklaşım alt boyut düzeyleri düşük ve düşünen yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım düzeyleri ise yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlara göre yapılan çalışmayla bazılarının paralellik gösterirken bazıları ise paralellik göstermediği anlaşılmaktadır.

Ustun ve ark.'ın (2016) yapmış olduğu çalışmaya göre ise toplam problem çözme düzeyi, problem çözme alt boyutlarından aceleci yaklaşım, kaçınan yaklaşım, düşünen yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım düzeylerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar doğrultusunda yapılan çalışmayla paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların karar vermede öz saygı ve karar verme alt boyutlarına bakıldığında karar vermede öz saygı puan ortalaması (Ort.=4) ve karar verme stilleri alt boyutlarından dikkatli karar verme puan ortalaması (Ort.=3) ortalamasının altındayken karar verme stilleri alt boyutlarından kaçınan karar verme puan ortalaması (Ort.=7), erteleyici karar verme puan ortalaması (Ort.=6) ve panik karar verme puan ortalaması (Ort.=6) ortalamasının üstünde olduğu sonucuna varılabilir.

Ustun ve ark.'ın (2016) yapmış olduğu çalışmaya göre araştırmaya katılan sporcuların karar vermede öz saygı düzeyleri ile dikkatli karar verme alt boyut düzeyi yüksek düzeyde, fakat kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme düzeyleri ise düşük olarak bulunmuştur. Bu bulgular sonucunda yapılan çalışmayla paralellik göstermediği anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan sporcuların problem çözmenin karar vermeye olan etkisi regresyon analizi ile incelenmiştir. İnceleme sonucuna göre problem çözme puanının karar vermede öz saygı puanı arasında pozitif fakat istatistiksel açıdan anlamlı olmayan bir ilişkinin olduğu, karar verme stilleri alt boyutlarından dikkatli karar verme puanı arasında pozitif ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu fakat kaçınan karar verme puanı arasında negatif ve anlamlı olmayan bir ilişki olduğu, erteleyici karar verme puanı arasında negatif ve anlamlı olmayan bir ilişki olduğu ve panik karar verme puanı arasında ise yine negatif ve anlamlı olmayan bir ilişkinin olduğu sonucuna varılmaktadır.

Deniz'in (2004) yapmış olduğu çalışmaya göre, problem çözme ile karar vermede öz saygı ve karar vermede dikkatli, kaçınan, panik ve erteleyici karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu nedenle, yapılan bu çalışmayı desteklediği söylenebilir.

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde etkisindeki önem sırasına bakıldığında en önde dikkatli karar verme, panik karar verme, karar vermede öz saygı, erteleyici karar verme ve kaçınan karar verme şeklinde sıralanmıştır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testinin sonuçlarına göre ise dikkatli karar verme değişkeninin problem çözme üzerindeki etkisi anlamlıyken, karar vermede öz saygı, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme değişkenlerinin problem çözme üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna varılabilir.

Karar vermede öz saygı, dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme ile problem çözme becerisi arasındaki korelasyona bakıldığında bağımsız değişkenler açısından sürekli düşüş gösterdiği sonucuna varılabilir.

Yapılan literatür taramasında problem çözme ve karar verme konularıyla ilgili çalışmalara rastlanmış fakat, ikisi arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma sayesinde bundan sonraki çalışmalara ışık tutacağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- AVERİLL, J.R. (1983). "Studies On Anger And Aggression: Implacations For Theories Of Emotion", *American Psychologist*, 38: 1145 – 1160.
- BAUMANN, S. (1994). *Uygulamalı Spor Psikolojisi*, (Çeviri: İkizler, H.C ve Özcan, A.Ö) İstanbul: Alfa Basın Yayım Dağıtım, 81-87.
- DENİZ, E. (2004). "Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme stilleri ve problem çözme yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma", *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (15), 25-35.
- ERGÜN N. Bayramlar K. K. (2011). *Engelsiz Bir Yaşam İçin Egzersiz ve Spor*, Ankara: Merdiven Tanıtım.
- GÖKPINAR, F. (2011). *Cinsel Trauma Yaşantısı Olan Kadınların Kontrol Odağı İnançları İle Sürekli Öfke Ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- GÜR, A. (2001). *Özürülülerin sosyal yasama uyum süreçlerinde sportif etkinliklerin rolü*, Ankara: T.C. Başbakanlık Özürülüler Dairesi Başkanlığı Yayınları, 16.
- KALBLI, K. (2007). "Comparative Study On The Serves Of Volleyball And Sitting Volleyball Games", *Semmelweis University Faculty Of Physical Education And Sport Sciences*, Hungary, 12th Annual Congress Of The Ecass, 11-14 July Jyvaskyla Finland.
- KISAÇ, Ç. (1997). *Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Sürekli Öfke ve Öfke ifade Düzeyleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- KOÇEL, T. (2003). "İşletme Yöneticiliği", Beta Yayınları.
- KURT, Ü. (2003). *Karar Verme Sürecinde Yöneticilerin Kişilik Yapılarının Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ÖZDİNÇ, Ö. (2005). "Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun Ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri", *Spor Metre Dergisi*. Cilt:3 Sayı:2., 77 -78, Ankara.
- RUE and BYARS (2003). "Decision Making skills", *Management skills and application mc graw hill*.
- TEMEL, V. ve Ayan, V. (2015). "Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 17(29):70-76.
- TİRYAKI, G. (2000). *Spor psikolojisi*, Ankara: Eylül Kitap ve Yayınevi. 150-157.
- USTÜN, E., Temel, V. and Birol, S.Ş. (2016a). "Self esteem in decision making and decision making styles of volleyball players in terms of some variables", *Journal of sport and kinetic movement*, vol.I, No.27.
- USTÜN, E., Temel, V. and Birol, S.Ş. (2016b). "Determination of the volleyball players' problem solving skills in terms of some variables", *Journal of sport and kinetic movement*, vol.I, No.27.
- ZERGER, M. (2008). *A Study Of Movement İn Sitting Volleyball*, A Thesis Submitted To The Gradua The Faculty İn Partial Fulfillment Of The Requirements For The Degree Of Master Of Science Kinesiology and Health Studies University Of Central Oklohoma Edmond.
- ZORBA, E. (1999). *Herkes için spor ve fiziksel uygunluk*, Ankara: GSGM Eğitim Dairesi Yayınları.